

inventarisatie
Seksuele Intimidatie

Emily Boersma, Gijsje Snijders en Sanne Wubbels, 2014

Inleiding

In 2005 maakte het Nederlands tijdschrift voor Geneeskunde een melding dat een groot deel van de coassistenten in Nijmegen te maken heeft gehad met seksuele intimidatie (NtvG, 2005). Naar aanleiding van dit onderzoek heeft het KNMG studentenplatform in 2006 een landelijke enquête gehouden over seksuele intimidatie onder geneeskundestudenten. Uit dit onderzoek bleek dat 11% van de geneeskunde studenten en 21% van de coassistenten tijdens hun opleiding geconfronteerd werd met seksuele intimidatie (KNMG studentenplatform, 2006). De cijfers schokten faculteiten en ziekenhuizen. Dit mede door het feit dat seksuele intimidatie veelal door stafleden en arts-assistenten gebeurde. Reagerend op dit onderzoek werd een stappenplan gemaakt en het onderzoek werd teruggekoppeld naar de faculteiten. De faculteiten werd gevraagd om seksuele intimidatie bespreekbaar te maken en de meldingsprocedure inzichtelijker te maken.

In 2012 werden opnieuw vragen in de jaarlijkse landelijke enquête opgenomen over seksuele intimidatie onder geneeskundestudenten en coassistenten. Uit dit onderzoek bleek dat de cijfers omtrent seksuele intimidatie niet veel veranderd waren ten opzichte van het onderzoek in 2006. Onder geneeskunde studenten en coassistenten bleek respectievelijk dat 11,8 % en 18,4 % zich wel eens seksueel geïntimideerd had gevoeld (KNMG studentenplatform, 2013). Opnieuw is een oproep gedaan naar de faculteiten om maatregelen te nemen tegen seksuele intimidatie, de meldingsprocedure te verduidelijken en het onderwerp seksuele intimidatie vaker aan bod te laten komen in het onderwijs.

Nu, in 2014, zijn wij benieuwd of er veranderingen hebben plaats gevonden op de universiteiten en of deze veranderingen merkbaar zijn voor geneeskundestudenten. Wij hebben daarom een inventarisatie gedaan onder geneeskundestudenten naar de vindbaarheid en toegankelijkheid van de vertrouwenspersonen, de meldingsprocedure seksuele intimidatie en aandacht voor seksuele intimidatie in het onderwijs.

Inventarisatie

Voor de inventarisatie zijn de vertegenwoordigers uit het KNMG studentenplatform op onderzoek gegaan bij hun eigen faculteit. De vertegenwoordigers moesten zich voordoen als een student die seksueel geïntimideerd was en op zoek ging naar een vertrouwenspersoon om daar een afspraak te maken. Daarnaast werd gekeken naar de aanwezigheid en inhoud van een protocol over seksuele intimidatie en de aandacht voor seksuele intimidatie in het onderwijs. Zie bijlage 1 voor de inventarisatievragen.

Door omstandigheden is het niet gelukt om de inventarisatie over Seksuele intimidatie op de universiteit in Rotterdam te doen. Vandaar dat Rotterdam niet in dit onderzoeksrapport is beschreven.

Vertrouwenspersoon

Voor seksuele intimidatie is het erg belangrijk dat studenten terecht kunnen bij een vertrouwenspersoon. Bij deze vertrouwenspersoon kunnen zij een (anonieme) melding maken over seksuele intimidatie maar kunnen zij ook praten en steun zoeken. Als er overtuigende meldingen zijn, is het de bedoeling dat er maatregelen worden genomen.

Het is erg belangrijk dat de vertrouwenspersoon makkelijk te vinden is, onder andere via internet, dat de informatie betreffende de vertrouwenspersoon duidelijk is en dat een afspraak makkelijk te maken is. Daarnaast moet het voor de student laagdrempelig zijn om naar de vertrouwenspersoon toe te stappen. Dit kan alleen als de bovenstaande punten goed geregeld zijn. Tijdens de inventarisatie is op deze punten gelet. Zie tabel 1 voor de inventarisatie van de 7 faculteiten.

Tabel 1 Inventarisatie betreffende vertrouwenspersoon op de faculteiten. VP is vertrouwenspersoon en SI is seksuele intimidatie.

Faculteit	Vertrouwenspersoon (VP) /Meldingsregeling	Vindbaarheid/ Bereikbaarheid VP	Opmerkingen
UvA, Amsterdam	Ja, tevens ook studieadviseur AMC	Zeer makkelijk via blackboard te vinden. Duidelijke kopjes en meteen de juiste informatie te vinden.	VP niet onafhankelijk en studenten geven aan dat ze dit liever wel zouden willen.
VU amsterdam	Ja, tevens ook studieadviseur	Makkelijk te vinden op google en de vu-studenten site.	Op de pagina zelf moeilijk om snel de juiste informatie te vinden.
RUG, Groningen	Ja, onafhankelijk	Goed online te vinden en via onderwijsbalie. Daarnaast posters en folders aanwezig en een afspraak maken gaat makkelijk.	Alleen VP van algemene universiteit en niet apart voor geneeskunde studenten.
LUMC, Leiden	Ja, tevens bedrijfsarts	Slecht te vinden op internet, onduidelijk bij wie je moet zijn.	VP geeft alleen informatie en heeft geen bemiddelende rol.
UMC, Utrecht	Ja, onafhankelijk	Handboek aanwezig en daar informatie over VP. Daarnaast	Moeten toets maken over het handboek.

		email gestuurd met informatie.	Eerst moet je naar de studieadviseur en die bespreekt naar welke vp je moet gaan.
Radboudumc, Nijmegen	Ja, onafhankelijk	Makkelijk afspraak te plannen en goed online te vinden. Staat op website Radboudumc	VP is van de arbo & milieu dienst van het Radboudumc.
UM, Maastricht	Ja, onafhankelijk	VP van ziekenhuis is makkelijk te vinden, VP universiteit veel minder makkelijk te vinden. Een afspraak maken gaat met wat moeite.	Één vp is van het ziekenhuis en één van de universiteit.

Protocol seksuele intimidatie

Om de punten die bij de vertrouwenspersoon inventarisatie zijn aangegeven te kunnen waarmaken, is het belangrijk om een protocol voorhanden te hebben waarin duidelijk een stappenplan staat weergegeven voor de student die te maken heeft gehad met seksuele intimidatie.

Tijdens de inventarisatie is vooral gekeken of er een protocol aanwezig is en wat er in dit protocol staat. Zie tabel 2 voor een overzicht van de inventarisatie van alle universiteiten.

Tabel 2 Inventarisatie betreffende protocol voor melden seksuele intimidatie. VP is vertrouwenspersoon en SI seksuele intimidatie.

Faculteit	Protocol aanwezig	Duidelijkheid	Opmerkingen
UvA, Amsterdam	Nee	Per situatie wordt bekeken wat er gedaan wordt en waar de student behoefte aan heeft.	VP scholing voor gevolgd.
VU Amsterdam	Ja	Duidelijk, goed aangegeven naar wie je moet gaan als je bachelorstudent bent of masterstudent.	Stroomdiagram en op de site zelf duidelijk informatie.
RUG, Groningen	Nee	Per situatie wordt bekeken wat er gedaan wordt.	Het is handig als er een protocol/stappenplan komt voor hoe en waar VP te vinden is voor welke situaties. Zo wordt er een duidelijkere situatie gecreëerd voor de student.
LUMC, Leiden	Ja	Duidelijk	Doordat het protocol meer gericht is op dat de student alles zelf moet regelen en zelf moet onderhandelen

			met de 'schuldige', zal de drempel misschien te hoog worden om SI te melden.
UMC, Utrecht	Nee, geen duidelijk protocol aanwezig	Niet erg duidelijk, wordt telkens doorverwezen.	Moet duidelijkheid komen betreffende welke VP bij welke situatie, zodat niet telkens doorverwezen wordt.
Radboudumc, Nijmegen	Ja	Duidelijk.	Meldingsregeling voor ongewenst gedrag wordt beschreven in het protocol.
UM, Maastricht	Ja, zijn er nog mee bezig	Protocol kon niet ingezien worden.	Zijn er mee bezig om protocol bekender te maken.

Curriculaire activiteiten betreffende omgang met seksuele intimidatie

Om studenten weerbaarder te maken tegen seksuele intimidatie is het belangrijk dat dit onderwerp aan bod komt in het curriculum. Aangezien coassistenten vaker te maken krijgen met seksuele intimidatie is het wenselijk om tijdens of vlak voor de coschappen onderwijs te geven waar situaties van seksuele intimidatie behandeld worden. Dit zou bijvoorbeeld door middel van simulatiepatiënten kunnen gebeuren. Daarnaast moet informatie over seksuele intimidatie goed toegankelijk zijn voor studenten. Op deze manier zijn studenten weerbaarder als een dergelijke situatie zich voordoet en weten zij waar zij seksuele intimidatie kunnen melden.

Tijdens de inventarisatie is gekeken of er aandacht aan besteed wordt in het curriculum, in welk jaar en hoe vaak en wat er dan precies gedaan wordt.

UvA, Amsterdam: Tijdens het eerste jaar van de geneeskunde opleiding is een collegepraatje gegeven waarin onder andere verteld is dat er een vertrouwenspersoon aanwezig is op het AMC. Daarnaast is er in het vierde jaar tijdens de pre-coschap een casus 'vervelende patiënt' behandeld. Met deze casus konden co-assistenten oefenen hoe je moet reageren op een patiënt die vervelende en seksuele opmerkingen maakt. De studenten geven aan dat zij zich niet kunnen herinneren of seksuele intimidatie verder nog in het onderwijs behandeld wordt.

VU Amsterdam: Tijdens de bachelor wordt er onderwijs gegeven over ongewenst gedrag en seksuele intimidatie. Dit onderwijs wordt gegeven in het eerste jaar tijdens een MCV-practicum met als onderwerp omgaan met lastige situaties. Dit practicum wordt gegeven voordat de studenten aan hun zorgstage beginnen. Daarnaast geeft een student aan nog een keer onderwijs te hebben gehad over ongewenst gedrag en samenwerken met anderen in jaar 3. De studenten geven aan dat zij vinden dat het onderwerp ongewenst gedrag vaker aan bod mag komen tijdens het onderwijs.

RUG, Groningen: Tijdens de bachelor wordt er geen aandacht gegeven aan het onderwerp seksuele intimidatie. Tijdens de master wordt er in het vierde jaar een college gegeven over seksuele

intimidatie en waar je dit zou kunnen melden. Een student gaf aan dat bij het onderwijs weinig aandacht gegeven wordt aan het onderwerp seksuele intimidatie.

LUMC, Leiden: Tijdens de bachelor wordt er geen aandacht gegeven aan het onderwerp seksuele intimidatie. Tijdens het vierde jaar wordt wat aandacht besteed aan seksuele intimidatie. Dit wordt gedaan tijdens een 3 weeks vak dat gaat over huisarts geneeskunde waarin kort de juridische aspecten van ongewenst gedrag van patiënt en arts jegens elkaar worden aangestipt. Verder wordt er tijdens het algemene coschap onderwijs gegeven waarin het onderwerp seksuele intimidatie behandeld wordt door een psycholoog. Door een student wordt aangegeven dat zij het raar vindt dat er weinig aandacht aan seksuele intimidatie gegeven wordt aangezien er wel vaak klinische werkgroepen zijn waarbij de studenten op elkaar oefenen. Ook zijn er vaak patiëntdemonstraties waarbij gedrag jegens patiënten wel aan bod komt maar seksuele intimidatie niet.

UMC, Utrecht: Tijdens de bachelor wordt het onderwerp seksuele intimidatie behandeld tijdens een college over medical humanities in het derde jaar. Daarnaast wordt een werkgroep gegeven over seksuele intimidatie met onder andere als onderwerp hoe je om moet gaan met seksuele intimidatie. Tijdens de master wordt geen aandacht meer gegeven aan seksuele intimidatie.

Radboudumc, Nijmegen: Tijdens een voorbereidend co-schap in het vierde jaar is een document uitgedeeld waarin informatie omtrent seksuele intimidatie gegeven wordt met daarbij een artikel over seksuele intimidatie onder coassistenten. Daarnaast wordt er in het vierde jaar ook een werkgroep gegeven waarbij via een rollenspel situaties omtrent ongewenst gedrag worden behandeld. De student gaf aan dat dit een nuttige middag was. Als laatste wordt er in het nablok van het coschap kindergeneeskunde een werkgroep besteed aan het onderwerp seksuele intimidatie.

UM, Maastricht: Tijdens de bachelor in jaar 3 wordt door middel van een werkgroep gediscussieerd over onderwerpen omtrent seksuele intimidatie en hoe daar mee om te gaan. Twee studenten gaven aan zelf op zoek te zijn gegaan naar hoe je seksuele intimidatie kunt melden binnen hun faculteit. Via de universiteit hadden zij niet veel informatie hierover gehad. Wel gaf een student aan te denken dat er waarschijnlijk wel informatie te vinden zou zijn over de meldingsprocedure seksuele intimidatie op Eleum.

Zie tabel 3 voor een overzicht van de inventarisatie van alle universiteiten.

Tabel 3 Inventarisatie betreffende: aandacht seksuele intimidatie in het onderwijs. SI is seksuele intimidatie.

Faculteiten	Aandacht SI in Curriculum	Hoe	Hoe vaak	In welk studie jaar
UvA, Amsterdam	Ja	In werkgroep casus behandeld en informatie tijdens college.	2x	Tijdens 1 ^e jaar en tijdens pre-coschap in het 4 ^e jaar.
Vu Amsterdam	Ja	In werkgroep SI besproken, voor de zorgstage 1x ongewenst gedrag besproken en nog 1 x een les over ongewenst gedrag en samen werken met	3x	Tijdens de bachelor in het eerste jaar en in het derde jaar.

		anderen.		
RUG, Groningen	Ja, weinig	College over SI	1x	In het 4 ^e jaar.
LUMC, Leiden	Ja, weinig	Onderwijs over SI in inleidende co-schap, komt sporadisch aanbod tijdens 3 weeks vak bij huisartsgeneeskunde coschap.	2x	Tijdens 4 ^e jaar en tijdens blok huisartsgeneeskunde coschap.
UMC, Utrecht	Ja	Werkgroep SI behandelt en een college.	2x	In bachelor jaar 3.
Radboudumc, Nijmegen	Ja	Document SI met informatie, 2x werkgroep grensoverschrijdend gedrag waarvan 1x met rollenspel.	2x	Tijdens 1 ^e voorblok van co-schappen en tijdens nablok van coschap kindergeneeskunde.
UM, Maastricht	Ja	1x werkgroep met verschillende situaties, daarnaast misschien documenten op eleum	1x	In het 3 ^e jaar.

Verbeterpunten universiteiten

De inventarisatie is vooral bedoeld om te kijken of de universiteiten het onderwerp seksuele intimidatie hebben opgepakt en of studenten dit ook zo ervaren. De uitslag willen wij gebruiken om terug te koppelen naar de universiteiten maar ook om verbeterpunten mee te geven. De bedoeling is dat dit de omgang met seksuele intimidatie op faculteiten verbetert en dat dit zo kan leiden tot meer meldingen en uiteindelijk minder seksuele intimidatie. Zie tabel 4.

Tabel 4 Verbeterpunten meldingsprocedure en aandacht onderwijs seksuele intimidatie. SI is seksuele intimidatie, wg is werkgroep en VP is vertrouwenspersoon.

Faculteiten	Verbeterpunten
UvA, Amsterdam	<ul style="list-style-type: none"> - Informatie VP is eenvoudig te vinden. - Er is een duidelijke link op blackboard te vinden. - VP is niet onafhankelijk, studenten geven aan dit wel fijn te vinden. Advies om wel een onafhankelijk VP daarom aan te stellen.
VU Amsterdam	<ul style="list-style-type: none"> -Aangezien er nog geen aandacht aan SI in de master is, er weinig informatie over de meldingsregeleing voor SI is en er geen mogelijkheid is tot anonieme melding, zou dit verbeterd kunnen worden. De universiteit heeft aangegeven met deze punten bezig te zijn. - Studenten geven ook aan dat SI vaker behandeld mag worden in het onderwijs. - De site met informatie over de meldingsregeling moet daarnaast duidelijker aangezien uit de inventarisatie naar voren kwam

	dat snel de juiste informatie vinden moeilijk was.
RUG, Groningen	<ul style="list-style-type: none"> - Een student gaf aan dat er weinig aandacht aan seksuele intimidatie besteed wordt in het onderwijs. - Advies om meer aandacht te besteden aan het onderwerp SI in het curriculum. Bijvoorbeeld d.m.v. een werkgroep in de masterfase. - Protocol voor studenten maken met meldingsregeling. Zo wordt er een duidelijkere situatie gecreëerd en wordt de drempel lager voor studenten om SI te melden. - Onafhankelijke VP voor geneeskundestudenten aanstellen aangezien die er nu niet is.
LUMC, Leiden	<ul style="list-style-type: none"> - VP moet makkelijker te vinden zijn. Op de studentenpagina bijvoorbeeld een link plaatsen. - Advies om protocol te veranderen. Studenten meer aan de hand nemen met het protocol i.p.v. studenten zelf alles laten oplossen. Dit kan het voor studenten makkelijker maken om SI te melden. - Mogelijkheid creëren om anoniem te kunnen melden. - Meer informatie over SI geven in de masterfase en daarbij meer aandacht in de vorm van werkgroepen. Student geeft aan het raar te vinden dat SI niet vaak behandeld wordt in het onderwijs..
UMC, Utrecht	<ul style="list-style-type: none"> - Goed dat er een richtlijn voor leidinggevenden aanwezig is, hierdoor wordt de werksfeer in de gaten gehouden. - Zijn bezig met verduidelijken meldingsregeling SI. - Protocol moet verbeterd worden. Duidelijkheid rondom VP en perifere ziekenhuizen. Uit de inventarisatie bleek dit een struikelpunt te zijn. - SI moet behandeld worden in het master curriculum d.m.v. werkgroepen. In de master wordt nu geen aandacht besteed aan SI.
Radboudumc, Nijmegen	<ul style="list-style-type: none"> - Is bezig om de meldingsprocedure te verduidelijken en bekender te maken. - Is een training aan het opzetten voor mentoren en studieadviseurs. - Studenten geven aan de werkgroep in het vierde jaar met het rollenspel erg nuttig te vinden.
Maastricht	<ul style="list-style-type: none"> - Zijn er mee bezig om voorlichting te gaan geven over SI en het protocol. - Eventueel in curriculum meer aandacht besteden aan SI, bijvoorbeeld d.m.v. een werkgroep. In de master wordt nu namelijk geen aandacht gegeven aan SI.

- Meer duidelijkheid scheppen omtrent meldingsprocedure SI. Het protocol kon niet ingezien worden en er was verder geen duidelijke regeling voor SI. Ze zijn nu wel bezig met het protocol en zijn ook bezig om dit protocol bekender te maken onder studenten.

Conclusie

Concluderend kan gesteld worden dat alle faculteiten sinds 2012 het onderwerp seksuele intimidatie hebben opgepakt en hebben geprobeerd de meldingsprocedure te verbeteren. Alle faculteiten hebben een vertrouwenspersoon waarvan de meeste onafhankelijk zijn. Daarnaast zijn deze vertrouwenspersonen goed te vinden met uitzondering van de faculteit in Leiden waar de vertrouwenspersoon moeilijk vindbaar is op internet. Als er gekeken wordt naar de aanwezigheid van een protocol hebben vijf van de acht faculteiten een protocol. Bij de overige drie (UVA, RUG en UMC) is het advies om wel een protocol aan te maken en dit zal ook teruggekoppeld worden aan de faculteiten. Als laatste is er gekeken naar de aandacht die gegeven wordt betreffende seksuele intimidatie in het curriculum. Alle faculteiten besteden aandacht aan het onderwerp seksuele intimidatie wat betekent dat alle faculteiten het onderwerp seksuele intimidatie zeker goed opgepakt hebben. Op de VU, de RUG, LUMC, UMC en UM mag meer aandacht besteed worden aan het onderwerp seksuele intimidatie, bijvoorbeeld via een werkgroep waarin verschillende casussen worden behandeld met het onderwerp seksuele intimidatie.

Over het algemeen ziet het er positief uit. Er zal een positieve terugkoppeling plaats vinden naar de faculteiten om overal de puntjes op de i te zetten. Uiteindelijk is het bedoeling dat de drempel zo laag mogelijk wordt voor studenten om seksuele intimidatie te melden. Wij hopen dat met deze verbeteringen de prevalentie van seksuele intimidatie geminimaliseerd kan worden.

Mocht u nog vragen hebben naar aanleiding van deze inventarisatie, dan kunt u mailen naar voorzitterstudentenplatform@fed.knmg.nl

Referenties

-Rapport Enquête KNMG Studentenplatform 2006 en K Groeneveld, 'Seksuele intimidatie: tot hier en niet verder'. Arts in Spe 2007;1:24-7.

-METC van de Muijsenbergh, 'Seksuele intimidatie van coassistenten tijdens hun stage'. Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde 2005;149:764-8.

- Rapport KNMG studentenplatform 2012, Boersma H, de Klerk C, van Sprang N. Seksuele intimidatie van studenten blijft een probleem, Schokkend en Genant. Arts in Spe. 2013.

Bijlagen

Plan van Aanpak inventarisatie Seksuele Intimidatie

Van elke faculteit zoekt 1 vertegenwoordiger het volgende uit:

Beeld je in dat jij een student bent die seksuele geïntimideerd is en op zoek gaat naar een vertrouwenspersoon om te overleggen wat je hiermee moet doen. Ga dus daadwerkelijk op zoek naar een vertrouwenspersoon op jouw faculteit. Beantwoord aan de hand daarvan de volgende vragen:

1. Hoe heb je gezocht naar een vertrouwenspersoon op de faculteit?
2. Heb je een vertrouwenspersoon op de faculteit gevonden? Zo ja hoe?
2. Is er een vertrouwenspersoon online te vinden? Is hij of zij makkelijk online vindbaar?

Maak een (telefonische) afspraak (geen e-mail!) bij een vertrouwenspersoon.

4. Was het moeilijk om een (bel)afspraak te maken met deze vertrouwenspersoon? Kon je snel terecht?

Tijdens de (bel)afspraak: leg uit dat je van het KNMG Studentenplatform bent en dat we op elke faculteit inventariseren of en hoe dingen geregeld zijn voor studenten die te maken hebben gehad met seksuele intimidatie tijdens de opleiding. Probeer tijdens dit gesprek antwoord te krijgen op de volgende vragen:

5. Is er een stappenplan/protocol op de faculteit voor studenten die seksueel geïntimideerd zijn?
6. Hoe ziet het stappenplan er uit? (vraag om uitleg en of je het stappenplan toegestuurd kunt krijgen)
7. Wordt dit stappenplan/protocol ook gebruikt voor studenten die te maken krijgen met discriminatie?
8. Hoe vaak is er het afgelopen jaar (ongeveer) contact opgenomen met u (de vertrouwenspersoon) i.v.m. seksuele intimidatie en/of discriminatie?
9. Is de vertrouwenspersoon waarmee je spreekt enkel vertrouwenspersoon of heeft hij/zij ook andere nevenfuncties? (bijvoorbeeld studieadviseur o.i.d.)

Stel aan 2 studenten die de bachelor doorlopen hebben (liefst 4^e jaars) en 2 studenten die de master bijna helemaal doorlopen hebben de volgende vragen:

10. Heb jij tijdens de bachelor/heb jij tijdens de master onderwijs gekregen rondom seksuele intimidatie/ongewenst gedrag of ben jij hier op andere wijze op geattendeerd?
11. Hoe heeft de faculteit jou hierover geïnformeerd en in welk jaar? (werkgroep, brief etc.?)